

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 237-238 (10530)

1977 чылдың октябрь 8, суббота

1925 чылда үндөзилгиттен

Өртөө 3 көп.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң тоску чыыжының ээлчег чок чедиги сессиязы

ЧУРУКТА: индирде СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы эн Л. И. Брежнев. Палаталарның каттышкан хуралына депутаттар-чарларын дугайында ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Декларацияны хүлээп алыр дөш бадмал турары.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң ээлчег чок чедиги сессиязы ажылын дүүн Москвага дооскан. Сессия Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Конституциязын (Үндезин Хоойлузун) хүлээп алган.

У Л У Г БОТТАНЫШКЫННЫҢ Ү Е З И

Чурттуң күрүнө эрге-чагырганың дээди органың ээлчег чок сессиязы ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутаттарының бистиң социалисттик Төраза чуртувус дөш, 60 маандык чыдар дүргүвүдө совет уаустуң чедип алган социал-экономика үлүг чедикчилер дөш чоргалар-биле долдунган. Сессия октябрь 6-да Кремльге бодунуң ажылын уламчылаан.

Уластуң төлөөкчилери төгүлүт уластуң уластуң орулунай күдүсүр — Совет чуртунуң чаа Конституциязын хүлээп алыр ажыратуу. «Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Конституциязын» (Үндезин Хоойлузун) төлөөкчилер бөлүмү оңу бугу уластуң чыгаалык көргөніни түнөкчүлүгү дугайында эн Л. И. Брежневтиң өлөткөсү, ишти бодал баулаар алдыга, үндөсүн, программа шилчелик, чогадыкчы марксизм-ленинизмге шылааргай документтен болган.

Удөсүн Хоойлузун төлөөкчилер дөшкөн тура, СЭКП-ни оң П. Комитетин, партияны болган чуртунуң шыгарыштай акылдакчылар эн Л. И. Брежневке баштаган ТК-ның Президиумунуң долгандыр сыйрып каттышканы олар бугу уластуң биле көргүсөткөп.

Эвилел Сөвединде

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединде палаталарының хуралдар алышта эртегиниң 10 шакта Эвилел Сөвединиң хуралы элөөн.

Эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. И. Кириленко, Ф. Д. Кузнецов, Д. А. Кунаев, К. Т. Мауэр, Г. В. Романов, М. А. Сузов, В. В. Шербицкий, Г. А. Азиев, П. И. Демичев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, П. В. Капотов, В. И. Долгих, Я. П. Рабов оларны депутаттар үргүлүкчүлүгү админ чыкаашкыны биле уткан.

Эртеги хуралга саналдашканын СЭКП Хабаровск крайкомунун бистиң секретары депутат А. К. Черников элөөн. Бис шүтүлүүс үеңиң уластуң бөлүкчүлүгү — ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алыр.

Чыгаалык чыгарыштар баштаган киргизилер болган бис. Ол уластуң хоойлу аалым делегейде социалисттик баштагы күрүнө-ниң маандык төгүлүгү уластуңдурба арин боон кирер, делегейиң бугу амьдарылышта көчүт уластуң конституция уластуңдурба болур.

Чаа Конституцияны чыгарып ботталдыр чурданы бастың бугу күрүнө болган акыл-агыл акыл-чорудуу алымы улам билик делегейде көдөрүр, күрүнөң өргөндө-башкарыш хой маалдан совет кижилериниң киргизилерге арнаы бол, социалисттик демократияны улам ийи чечкелешкениңе, хоойлу-дурмуң болган эрге-чуртуну билишкениңе, уластуң эрге-чагырганы ханнамырдыга чедирер.

Даргалары — Эвилелиниң Сөвединиң Даргазы А. П. Шитиков, П. И. Комитетин, партияны болган чуртунуң шыгарыштай акылдакчылар эн Л. И. Брежневке баштаган ТК-ның Президиумунуң долгандыр сыйрып каттышканы олар бугу уластуң биле көргүсөткөп.

Эвилел Сөвединде ССРЭ-ниң Дээди Сөвединде палаталарының хуралдар алышта эртегиниң 10 шакта Эвилел Сөвединиң хуралы элөөн. Эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. И. Кириленко, Ф. Д. Кузнецов, Д. А. Кунаев, К. Т. Мауэр, Г. В. Романов, М. А. Сузов, В. В. Шербицкий, Г. А. Азиев, П. И. Демичев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, П. В. Капотов, В. И. Долгих, Я. П. Рабов оларны депутаттар үргүлүкчүлүгү админ чыкаашкыны биле уткан.

Чыгаалык чыгарыштар баштаган киргизилер болган бис. Ол уластуң хоойлу аалым делегейде социалисттик баштагы күрүнө-ниң маандык төгүлүгү уластуңдурба арин боон кирер, делегейиң бугу амьдарылышта көчүт уластуң конституция уластуңдурба болур.

Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Конституциязын (Үндезин Хоойлузун) хүлээп алырының болгаш чарлаарының дугайында СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАР ЭВИЛЕЛИНИНГ ДЭЭДИ СОВЕДИНИНГ ДЕКЛАРАЦИЯЗЫ

Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Дээди Сөведи совет уластуң өмүнээзинден хөдөлөшкөн база оң суверенниң күзел-соруун илередип, Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Конституциязын (Үндезин Хоойлузун) хүлээп алганын болгаш оңу 1977 чылдың октябрь 7-ден эгелеп күштүг кылдыр киргенин чарлап тур.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Л. БРЕЖНЕВ. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. МОСКВА, КРЕМЛЬ. 1977 чылдың октябрь 7.

КОНСТИТУЦИЯНЫ (ҮНДЕЗИН ХООЙЛУЗУ) КҮШТҮГ БОЛДУРУП ЧОРУДАРЫНЫҢ ЧУРУМУНУҢ ДУГАЙЫНДА СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАР ЭВИЛЕЛИНИНГ

Х О О Й Л У З У

Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Дээди Сөвединиң доктадыры бола:

1 чүдү. 1977 чылдың октябрь 7-ге чедир хүлээп алдыган ССР Эвилелиниң хоойлулары, өлкөдөшкөн болгаш автономду республикаларын хоойлулары, күрүнө органдарын оңо-даа актыдары ССРЭ-ниң чаа Конституциянында карышып турар болганда, күштүг кылдыр хөвөр арттырар.

2 чүдү. ССРЭ-ниң 1977 чылдагы Конституцияны чедир сонугу ССРЭ-ниң Дээди Сөведи, Эвилелешкен республикаларын Дээди Советтери, автономду республикаларын Дээди Советтери ССРЭ-ниң чаа Конституцияны биле Дээди Советтерге тышкан бугу бүрү өргөлөр ботталдыр, чорудары доктадыр.

ССРЭ-ниң 1977 чылдагы Конституцияны хүлээп алырының мурунда сонугу күрүнө эрге-чагырганың төлөөкчү органдары тус-тузунда уластуң депутаттарының крайлар, областтар Советтери, автономду областтарын, автономду округтарын уластуң депутаттарының Советтери, уластуң депутаттарының районнар, хоорайлар, хоорайларда районна, суур, өдө Советтери кылдыр адаттынар болган ССРЭ-ниң чаа Конституцияның уластуң депутаттарының төлөөкчүлүгү бугу бүрү өргөлөр ботталдыр чорудар.

ССРЭ-ниң 1977 чылдагы Конституцияның 50-ги чүдүндө доктааттыгы уластуң депутаттарының Советтерини бүрү өргөлөрүн хуузалары оңу хүлээп алырының мурунда сонугу Советтерге күштүг болур.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму ССРЭ-ниң Дээди Сөведиңе өзгөчөкчүлүк органдарын, министрстволар болган илоретстволар, күрүнөң болган хой-иштинде өскө-даа орталык уластуң уластуң чыгаалык көрүп турганын үлө-шкө ол органдарың ажал-чорудаларың хобашкып актылар талаш-биле хамалыларын кирген саналдарын болган сүмөрдүн чыгаалык көргөш, оларны ботталдырышың хөтөөлөрүн ап чорудар.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Л. БРЕЖНЕВ. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. Москва, Кремль. 1977 чылдың октябрь 7.

КОММУНИЗМ ТУРГУЗУУСКУНУНУҢ ҮЕЗИНИҢ МАНИФЕСТИ

ССРЭ-ниң Дээди Сөведи Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң Конституциязын (Үндезин Хоойлузун) хүлээп алган

1977 чылдың октябрь 7-ниң хуу — делегей төгүлүгү, бистиги чуртувустуң маандык чыгаалык чыгарыш чыгышкан үе болуп кирер, күрүнө эрге-чагырганың дээди органы — ССРЭ-ниң Дээди Сөведи бодунуң ээлчег чок сессиязы сайырааргай социализмниң болган коммунизм тургузуушкунуң үезиниң бугу бүрү өргөлөр ботталдыр чорудары бугу ажал чыгарыш хөдөлдөшкөн түнөкчүлүгү чаа программаның документте мөөкөттүгүн.

Кремльдиң Сөвединиң ордузу. Эртегиниң 10 шак ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң тоску чыыжының ээлчег чок чедиги сессиязы палаталарының каттышкан үлө-шкө хуралына чыгалган.

Эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. И. Кириленко, Ф. Д. Кузнецов, Д. А. Кунаев, К. Т. Мауэр, Г. В. Романов, М. А. Сузов, В. В. Шербицкий, Г. А. Азиев, П. И. Демичев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, П. В. Капотов, В. И. Долгих, Я. П. Рабов оларга байыр чедирген.

Загла димиттиң, үргүлүкчүлүгү админ чыкаашкыны биле уткан. Эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. И. Кириленко, Ф. Д. Кузнецов, Д. А. Кунаев, К. Т. Мауэр, Г. В. Романов, М. А. Сузов, В. В. Шербицкий, Г. А. Азиев, П. И. Демичев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, П. В. Капотов, В. И. Долгих, Я. П. Рабов оларга байыр чедирген.

Совет күрүнө экономияны уздурушкунуң ажалдыр болган аралдары доктама сайырааргай чыгарыш турар дээрн Конституцияга айткан деп, өңүт мөгалдарың министр депутат Н. Ф. Лоанко саналдаан. Оң аңгыда Магнитогорскиниң директору депутат Д. П. Галицкий бодалы биле алырга, бистиги экономика ба-за бот-үлөп өскө, харип өскө-даа экономика бирларын ба-за идиң беринишкенин идиңкеңиз акылдарың биле хөтөп турар дээрн демгеле-лөп чорудар. Оң саналдар бугу бүрү өргөлөр ботталдыр чорударың акылдык болган ажалдык тышарың бодоргош уластуң партияның экономияны

күрүнө арбитражының, прокуратураың органдары болган ССРЭ-ниң 1936 чылда Конституцияны баулаар тургускан күрүнөң өскө-даа органдары ССРЭ-ниң чаа Конституцияны оларга төлөөкчү бүрү өргөлөрн, а ол ишкан оңу хүлээп алырының мурунда ишкан хоойлуларга актыдарын ССРЭ-ниң чаа Конституцияны баулаар хүлээп алыр-жөтө чедир ботталдыр чорудар.

Чыгаалык чыгарыштар баштаган киргизилер болган бис. Ол уластуң хоойлу аалым делегейде социалисттик баштагы күрүнө-ниң маандык төгүлүгү уластуңдурба арин боон кирер, делегейиң бугу амьдарылышта көчүт уластуң конституция уластуңдурба болур.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Л. БРЕЖНЕВ. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. Москва, Кремль. 1977 чылдың октябрь 7.

Редакция комиссиязының ажылының түнөлдериниң дугайында эн Л. И. БРЕЖНЕВИНГ дыңнадыы

Эштер! Конституцияның төлөөкчүлүгү ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң ийи палаталарына чыгаалык көрү дооулаулардыр. Ажалдык чыгарыш бугу бүрү өргөлөр ботталдыр чорудары бугу ажал чыгарыш хөдөлдөшкөн түнөкчүлүгү чаа программаның документте мөөкөттүгүн.

Совет күрүнө экономияны уздурушкунуң ажалдыр болган аралдары доктама сайырааргай чыгарыш турар дээрн Конституцияга айткан деп, өңүт мөгалдарың министр депутат Н. Ф. Лоанко саналдаан. Оң аңгыда Магнитогорскиниң директору депутат Д. П. Галицкий бодалы биле алырга, бистиги экономика ба-за бот-үлөп өскө, харип өскө-даа экономика бирларын ба-за идиң беринишкенин идиңкеңиз акылдарың биле хөтөп турар дээрн демгеле-лөп чорудар. Оң саналдар бугу бүрү өргөлөр ботталдыр чорударың акылдык болган ажалдык тышарың бодоргош уластуң партияның экономияны

УЛУГ БОТТАНЫШКЫНЫНҮЕЗИ

(Тонүзү, Эгеян 1-ги, 2-ги аршынарда)

Депутат амылчылардын амылчылыгы, бодурууга берилген шырараның өскөрүлүшүгө доктаган. ССРЭ Конституциянын төлөвлөдүрүлгөн бажы эртерин боттадыра-рыпта амылчы чонор а-не дорту-биле киркири турар дээрин соодаг хөгжүлдүктөн планларын, коллективист кер-рөөлөрүн болгаш социалист ху-дөөлөрдүн амылчыларын боттары-биле, эконо-мис-тер-биле, социалогтар-биле ка-ды амылчы кылган турары то-догарай көргүзү турар дор-до деп ол ошолдай айткан.

Конституция совет улустун улуг чагай чаалап алышы-кыштары хойлуу баутар бы-жыглап турар деп «Омск бе-коу» деп фирманың чыгыне директору депутат А. П. Майо-ров чутаалаан. Тургузуучу амыл-штың калбарышкынын Сибири-нин чыжаалдан эки көрүп болур деп, депутат уламчылаан. Манчаар-даа а-жик калбар-делген, шаг-шаа-да дүмбөй оран турган ол че-ри партианын, уаус чонун улутурууну, сайырагый ко-до амыл-агынын, бедик культураның ораны кылдыр хуулаураган. Сибирь, ку-ш-амылчы кижины амыл-агы о-наа чинеп, бодуну амыл байлаан улус чонга харам чо-ка өргүп турар.

Мен депутат болгамда шал-дерин болгаш фермаларын амыл-штылары-биле үргүлчү ужуражыр-дыр мен, ичтангы бо жобасын чыда, ССРЭ Конституциянын төлөвлө-лүн бүтү улустун чутаалаамы турар деп. ССРЭ-нин Дээди Совединиң амыс сессиязы бистиң чурттуу төөгүзүгө уаг ужу-дуалык болушуну кылдыр кирер. Гау улутурууну министр депутат С. А. Ордужев ол дугайын чутаалаан, сессияга хулаа амыр деп турар чач Конститу-ция — коммунизм тургузуу-нуң улутурагы политика-лык чурттуу эртериниң улуту документин бол-дурун демиттеген.

Социалист ийгиликте ки-жины бедиң сайыралынын дугайын, чач Конституцияда айтылган оон улут эртериниң, хосталгаларынын бол-гаш хулаагаларынын дугайын Чечен-Ингуш АССР-нин Про-курыда ССРЭ-нин 50 чымд ат-тыт хмыя номбандынын ап-ларатчы депутат Л. К. Чер-кунова чутаалаан.

Ол бодуну хууда амылчы-лык болгаш автономия рес-публикалык улустарынын ас-кежигин амылчыларын чы-жектери-биле Совет эрге-ча-гыргагы эрге-дүрүм талаан-дык чачаан амылчыларын-ны амылчылар калчаар күү-сеттин турарын көргүсөөн. Ол бодуну чечимде амыл-чы шуртуу ортукам эртем-бил-ди деп турар. Дыкка хой ки-жилер өөрөни, боттарынын мергелини белиди турар. Кижилер эгерге—булдурага баа улам сайырап болтай.

Нитилеге хөрөжөн, ие кижины ролон көдүрү дугай-да төлөвлөлдө чүдүлдерин ужу-дуазынын дугайын депутат оона өөрүшүлүг чута-лаан. Ол Москвага 14 уругуну невиндеп алгысы солун чага-а-дыр айттып турар. ССРЭ-нин Министрлер Чогулунына та-нымда гидрометеорология ал-банынын геофизика институту директору депутат Е. К. Федоров ол дугайын чута-алаан.

Мен депутат болгамда шал-дерин болгаш фермаларын амыл-штылары-биле үргүлчү ужуражыр-дыр мен, ичтангы бо жобасын чыда, ССРЭ Конституциянын төлөвлө-лүн бүтү улустун чутаалаамы турар деп. ССРЭ-нин Дээди Совединиң амыс сессиязы бистиң чурттуу төөгүзүгө уаг ужу-дуалык болушуну кылдыр кирер. Гау улутурууну министр депутат С. А. Ордужев ол дугайын чутаалаан, сессияга хулаа амыр деп турар чач Конститу-ция — коммунизм тургузуу-нуң улутурагы политика-лык чурттуу эртериниң улуту документин бол-дурун демиттеген.

Националдар Совединде

Ол хүн Националдар Сове-диниң хуралы Кремльдиң Уаг орудуна чутаалаан.

Оштер А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, П. М. Матеро, Б. Н. Пономарев, М. В. Зямин, К. В. Рукасов оларны депутаттар үргүлдүздө адик чаксаанын-биле утканынар.

Дараазыда сөс ап, чүе чута-лаан ССРЭ-нин юстиция ми-нистри депутат В. И. Терби-нов коммунистер күрүе амы-дыралынын быжырымталыг кыгаан хойлуу-дурмунын на-жар-неезде доткиң келгенди демдегелен. Совет Конститу-цияда буруу-ле—бистиң ният-тедик социализм оруптаа хөг-жүлдүгүн чач херин бажы болур деп, ол чутаалаан.

Совет хойлуудууганын тургузууну, хөгжүдүрүүн найгамчытыг депчиңа үе-на-дамынын дүрүм баутар үргү-дүлүшүни бооп турарын хойлуудууга талаан-биле амылчы сөөлү чылдарда хемчөөлүни калбаандан бол-гаш хамышылдан көрүп болур.

Чач совет Конституциянын бүтү-ле чүдүлери бистиң күр-өлүн хөгжүлдүгүн дешчиле-ринге буруу-биле дүгжүп, тайбынчы болгаш социализм-дин оруу-биле бистиң ният-тедик улам ийи хөгжүлдү-дүн хавдырын турар. Оратор төлөвлөлдөгү чүдүлериң бау-гар чонун эрге-дүрүмге ки-жикилдесте, эрге-дүрүм албан черлерин амылчы сайырагыйларын чыг-у-лап элзон каш салааларын киргезе.

Чач Конституция Октябрь революцияны, генералдык баштычыл Владимир Ильич Ленинге, социалист тургу-зууга, СЭКП-нин шылтаргай политиказына найгамчытыг гами болур. Конституция улустарын революсту, поли-тиктик болгаш социал-эконо-мистик чедимшириниң бы-жыралыштын бүтү талаан-дын көртүзүп турар деп, СЭКП-нин Кабардин-Балкар обкомунуң бирги секретари депутат Т. К. Маальбаков чутаалаан.

Бистиң күрөлүнни поли-тиказында, депчиңа партианын политиказында амылчы агы-нын, күш-амылчы бүтү улус-тун эң-ле үдөсүн амылчылар эрге-ажыктары каян-неезде сиппирген. Пермь областын Коми-Пермяк национал округуну Кудымкар районуна Самково иши улутуру амыл-агында комплекстик брига-даны бригадир депутат В. М. Зубов ол дугайын сес-сиянын ийдирилде чута-лаан, бистиң чач Конститу-цияны социалист ийгиликте-дин баулуугу гуманизмдин дугайында баа катан буура-дан-биле херечиле турарын демдегелен. Хамыагыралык демократтык эртерин болгаш хостугу чоруну бистиң чуртта бозу барымдалан чаравайы турар. Совет кижины эртеле-риниң чуталган турар чүдү-лериңе керек кырында бот-таны турар тодаргай болгаш доку магалдыларын айткан.

Тургузуучу күш-амыла ам-гы үеде тургусканы ишкан.

Автомонут республиканы чедимшириниң дугайын чутаалаан, депутат сөөлүгү ол чымдар иштинде уаус амыл-агынын бүтү адырларынын оона шалкымы-биле хогжа-ны демдегелен.

Ол бүтү — партианын шыл-таргай депчиңа национал политиказынын, бистиң чурт-тун улустарынын буурабас акы-дүмдө байыралынын тү-пкө-лү-дүр.

Кевтин күрөлүнни опера балетин Г. Шенкель атып үдөгелит күрүе та-арыны артык депутат Д. М. Глаток мурунда чүе чута-лаан кижины бодаларын уламчылапшыан, бодуну бо-даларын мынчаар илереткес:

— Улуг ужу-дуалык бо-дулушуннар хой, «бистиң ки-жилерин чогадыкчы чед-имширини улут бистиң бо үеисте чурттан, амылчы-дына-ла өөрүшчү-дүр!»

Социалист ийгиликте ки-жины бедиң сайыралынын дугайын, чач Конституцияда айтылган оон улут эртериниң, хосталгаларынын бол-гаш хулаагаларынын дугайын Чечен-Ингуш АССР-нин Про-курыда ССРЭ-нин 50 чымд ат-тыт хмыя номбандынын ап-ларатчы депутат Л. К. Чер-кунова чутаалаан.

Ол бодуну хууда амылчы-лык болгаш автономия рес-публикалык улустарынын ас-кежигин амылчыларын чы-жектери-биле Совет эрге-ча-гыргагы эрге-дүрүм талаан-дык чачаан амылчыларын-ны амылчылар калчаар күү-сеттин турарын көргүсөөн. Ол бодуну чечимде амыл-чы шуртуу ортукам эртем-бил-ди деп турар. Дыкка хой ки-жилер өөрөни, боттарынын мергелини белиди турар. Кижилер эгерге—булдурага баа улам сайырап болтай.

Нитилеге хөрөжөн, ие кижины ролон көдүрү дугай-да төлөвлөлдө чүдүлдерин ужу-дуазынын дугайын депутат оона өөрүшүлүг чута-лаан. Ол Москвага 14 уругуну невиндеп алгысы солун чага-а-дыр айттып турар. ССРЭ-нин Министрлер Чогулунына та-нымда гидрометеорология ал-банынын геофизика институту директору депутат Е. К. Федоров ол дугайын чута-алаан.

Мен депутат болгамда шал-дерин болгаш фермаларын амыл-штылары-биле үргүлчү ужуражыр-дыр мен, ичтангы бо жобасын чыда, ССРЭ Конституциянын төлөвлө-лүн бүтү улустун чутаалаамы турар деп. ССРЭ-нин Дээди Совединиң амыс сессиязы бистиң чурттуу төөгүзүгө уаг ужу-дуалык болушуну кылдыр кирер. Гау улутурууну министр депутат С. А. Ордужев ол дугайын чутаалаан, сессияга хулаа амыр деп турар чач Конститу-ция — коммунизм тургузуу-нуң улутурагы политика-лык чурттуу эртериниң улуту документин бол-дурун демиттеген.

Социалист ийгиликте ки-жины бедиң сайыралынын дугайын, чач Конституцияда айтылган оон улут эртериниң, хосталгаларынын бол-гаш хулаагаларынын дугайын Чечен-Ингуш АССР-нин Про-курыда ССРЭ-нин 50 чымд ат-тыт хмыя номбандынын ап-ларатчы депутат Л. К. Чер-кунова чутаалаан.

Ол бодуну хууда амылчы-лык болгаш автономия рес-публикалык улустарынын ас-кежигин амылчыларын чы-жектери-биле Совет эрге-ча-гыргагы эрге-дүрүм талаан-дык чачаан амылчыларын-ны амылчылар калчаар күү-сеттин турарын көргүсөөн. Ол бодуну чечимде амыл-чы шуртуу ортукам эртем-бил-ди деп турар. Дыкка хой ки-жилер өөрөни, боттарынын мергелини белиди турар. Кижилер эгерге—булдурага баа улам сайырап болтай.

Нитилеге хөрөжөн, ие кижины ролон көдүрү дугай-да төлөвлөлдө чүдүлдерин ужу-дуазынын дугайын депутат оона өөрүшүлүг чута-лаан. Ол Москвага 14 уругуну невиндеп алгысы солун чага-а-дыр айттып турар. ССРЭ-нин Министрлер Чогулунына та-нымда гидрометеорология ал-банынын геофизика институту директору депутат Е. К. Федоров ол дугайын чута-алаан.

Мен депутат болгамда шал-дерин болгаш фермаларын амыл-штылары-биле үргүлчү ужуражыр-дыр мен, ичтангы бо жобасын чыда, ССРЭ Конституциянын төлөвлө-лүн бүтү улустун чутаалаамы турар деп. ССРЭ-нин Дээди Совединиң амыс сессиязы бистиң чурттуу төөгүзүгө уаг ужу-дуалык болушуну кылдыр кирер. Гау улутурууну министр депутат С. А. Ордужев ол дугайын чутаалаан, сессияга хулаа амыр деп турар чач Конститу-ция — коммунизм тургузуу-нуң улутурагы политика-лык чурттуу эртериниң улуту документин бол-дурун демиттеген.

Социалист ийгиликте ки-жины бедиң сайыралынын дугайын, чач Конституцияда айтылган оон улут эртериниң, хосталгаларынын бол-гаш хулаагаларынын дугайын Чечен-Ингуш АССР-нин Про-курыда ССРЭ-нин 50 чымд ат-тыт хмыя номбандынын ап-ларатчы депутат Л. К. Чер-кунова чутаалаан.

ЧОНУНГА ХУНДУТКЕЛДИГ

Би-Хем районун херегел-чилер нитилегинде мураччы амылчы кижиинерин саны хой. Оларны биразинге са-дыг амылчыларын чыг-у-рунанын биразинге, «Саян» совхозтун Сесерлиң салбы-рын төвүндө холушун бараан-нар магазинин эргелечкен Константин Федосевич Реп-ляч хамарыштырып болур. Ол бо магазин амылчы кирген-ден бээр аң барын чэрби чыл чокушулар олар. К. Репляч бо үеин дүргүзүп амылчыны кызыман, аң сеткилдиг, садып амылчыларга дычымгы, эл-ден-эвилең чорун көргүзүп, Сесерлиң салбырын чурттакчыларын, малчыларын хундуткелдиң чаалап алган.

Магазинге кирип иэрге, оон иштиниң аргы-шөверин, бараан-нары чурум-чыскаалыг деп-теп салганы кижиның ичкөз-гөйүн араан-на хаара тууда бээр. К. Репляч садып амылчы-ларын бараанга негеле-хере-гелдин чогуру өй-шаанда долу-ду-биле хандырып, ай, ивартал планын доктаамал амыр күү-седип келген. Сесерлиң — Саян ичинде чуртуган чазагы орун чанында турар суур. Ын-чангаш ийи-бээр аргышкан чоң Константин Федосевич-нин магазинине арбын келер. Магазинге келген кижиинер херегелдиң барааннарын шилип алырына дузаланып, чүгула херегелдин барааннарын үзү-күлдүрбес дээш ол бугу ар-галарын амылчы, кызыман амылчылар турар. К. Ф. Репляч ону беш чылдыг эгизинден бээр районун садыгыларын амылчы арзынга калбарган чарышка ийи уаза бирги черни алган.

Мураччы амылчы сады-гы Ойтарын социалист Улут революциянын алдар-лыг 60 чыл оон күш-амылчы чедимшинер-биле уткуру дээш улам кызыман амылчы турар.

С. УДУМБАРА.

ТУСКАЙ ЭРТЕМНИГЛЕР-БИЛЕ АЖЫЛ

Районда көдө амыл-агынын бодуру-ге эргеле, амыл-агыларын улуду-чулар болгаш партикомар тускай эрте-мигери амылчы таарыштып тургузуу бы-жыгары, өөрөдөр болгаш кижиинер талаан-биле чамлык амылчылар чорудуп турар. Көдө амыл-агынын ортукам болгаш дээш өөрөдөгө дооскан 54 тускай эрте-мигери, 134 механизаторлар, 133 чолаачы-лар районда амылчылар турар. Дөрт совхоз-ту директорлары—дээш эртемниг кадрлар. Тускай эртемниглерин улудур амылчылар чоруту депшеле-ран боттадырып келген. Мурунда «Тал» совхозуна болгаш районун мад амылчыларга улуду демасал стан-цияны оон амылчы келген С. С. Бай-исов, К. Б. Салчак, В. С. Очур-оол олар ам «Бай-Тал», «Кара-Хол» болгаш «Мур-накты» совхозтарын директорларында амылчылар турарлар. Көдө амыл-агынын тускай эртемниглерин боттарынын амылчы бедиң харымсалгайт, негеле-деп, ийишпейли, хой-ниятиң кижиинер хойу-биле алап болур.

Тускай эртемниглерин билип-мергеле-ли бейдер талаан-биле чамлык амылчы кылдынып келген. Красноярскын көдө амыл-агы институтуну Кызылда көдө амыл-агы техникумууну билип бейдерини курстарында болгаш өске-даа хоорай-ларга алаан хой кижилер билини бейлеткен. Районда чуртуг көдө амыл-агы институттарында 11 бодур, ыштар бейлип турар. «Тал» совхозта 4 ортукам тус-кай эртемниглер дээш өөрөдөгө черинче өөрөни кирген.

Амыл-агыларын баваангыта массалык мергелини кадрларын белетиринең көчөөтөйип уталдырган. Бо чылмы 56 кижи 3 кластың, 36 кижи 1—2 кластың тракторист мергелини, 20 кижи ийги кластың чолаач мергелини чедиң ал-ган. Амыг үеде районда тускай эрте-мигери 22 хуузу комсомолчулар, 4,8 хуузу коммунисте болуп турар. 8 кижи район болгаш көдө Советтерини депутаттары. Тускай эртемниглер хероженер чөвүл-дерини активчилер, лекторлар, агитатор-лар болуп, хой-нияти амылчы калба-биле киржип турар. Олар политиктик бол-гаш экономикагы өөрөдөгө четкизиңде хаара туттулган.

Көдө амыл-агынын бодуру-ге эрге-ле, амыл-агыларын улуду-чулар тус-кай эртемниглерин бот-харымсалгааны бейдерин, оларын ортукага кижиинерге эр-темигелди чөтөс организастап келген. Оон түлөвлөлдө чамлык тускай эрте-миглер арага-ларыне сундуруп, амылчы үдү-рүтү турарынын фактылары бар. Көдө амыл-агы бодуру-ге эргелеңиз кол зоо-техника Саян Пла, «Бай-Тал» совхозтун улуду агроному Николай Ак-Хуурак амыл-чы харымсалга чөтөлиң, арага-ларыне киргез, сонда барып амылчылар үдү-рүткөнер. Тускай эртемниглерин амыл-чы үшөр-клер чорун хой болуп арты-ман. Чүгдө бо чылмы амыл-агылардан 5 кол, 12 ортукам тускай эртемниглер со-зункан.

Тускай эртемниглерин практиктик амылчы өөрөдөр, оларын аразына соци-алистик чарыгы организастап, кылган амылчы чедер, четестерин уда-дараа кирерип тодарары талаан-биле көдө амыл-агы эргелеңиз чыда амылчы турар.

Тускай эртемниглерин бот-харымсал-гагы бейдер оруптаа дүшүрү оларын амыл-агы чуртуг, партианы болгаш ком-сомолу даалгаларын хурдалага дылган, ара-сүме бээр амылчы хаа чоруп турар. Ылангы амылчы специалистер-биле амыл-чы чөтөс.

БЕШ ЧЫЛДЫ КИЖИЛЕРИ

«Тыва сүт туду» трестин автобаза-анын коллективни Улуг Октябрьдын 60 чылдыг уткышур алган хулаагаларын хуусаа бетинде күсөдөр дээш шалкыч чаша хаара туттулган. Ылангы ССРЭ-нин чач Конституциянын хулаа алганы ССРЭ-нин Дээди Совединиң тоску чыыжынын ээлчег чок чедиги сессиязын болуп артып турган хунирленде ол коллективниң кежиинерни каш дикыр күрөңишкенин амылчылар.

Канала талаан-биле сентеге амыл-чыларда амылчылар турар В. Ляликийн коллективте хулааң, оон амыл-агыне кызыман мактап турар. Автоажыл-агынын чолаачыларынын чедимшигин амыл-чы оон харымсалгагы амылчыдан кол хамарыш.

Мураччы амылчы хүнде нормаын доктаамал амыр чүсөдүр, коллективте социалист чарышты тываачына бооп турар.

Эрвинде аалчылар бажының дежур-ный администратору Александра Иванова Кильчин ол коллективте төлөңилер-нин бирээн.

Александра Иванова идеялык хой-нияти. Ол профсоюз организастаанын ревизия комиссиянын кежиини.

ЧУРУКТА: В. Ляликий, А. ЗАЙЦЕВИЦ фотоу.

ЧУРУКТА: А. И. Кильчин, А. КРИВОНОЖКИНИНЦ фотоу.

Депутат-биле ужуражылга

Чоокта чач «Большевик» совхозтун амыл-штылары Тыва АССР-нин Дээди Соведини Президиумунун Даргазы, ССРЭ-нин Дээди Соведини депутаты М. К. Мөвдүме-биле ужурашкан. Анаа депутат ам ССРЭ-нин Дээди Соведини чедиги сессиязын хулааң ал-ганы ССРЭ-нин чач Конститу-циянын моон мурунда чыл-дарда хулааң алдыган Конституциялар-биле дешкен, оларын аразында ылгалың ошалап демдегелен.

Депутат-биле ужуражылга хуралдык сапал бергендер парти, чачынга ада салгың салымчылыгы амылчы амыл-агыны нитилегде хостут, чагай амылчылар чурт-тап чорутурун ошалап дем-дегеленер. Ары-Бажы сүт-бореал ферманың эргелеч-чи К. Иргиз хурата сөс ап чүе чутаалаан, ферманың амыл-агы-биле чымылчарнын тамыштырган. Ферманың коллективни эртен сөс ай-ларда сүт садар планын 1003 хуу күсөткен. Бисте амыл-чы кызыман, мураччы салычларынын саны хой. Чы-жа, Ч. Куулар сөс айларда бир икеке ошолотур 2458 литр сүтү, Д. Кара-Сал — 2457-н, Е. Кара-Сал — 2376 литрин тус-туунда саап ал-ганлар. Ферманың амыл-ш-чылары Октябрьдин Улут ре-волюциянын 60 чыл өкп күш-амылчы чедимшинер-лиг уткуру дээш улам күрө-ңишкенин амылчылар турар деп, ол чутаалаан.

Ужуражылга хуралдын төнчүзүдө солукчулар депу-татка чагыштырып кирген.

А. КОВАЛЫГ.
Чөөн-Хемчик район.

